

Neziskový sektor na Slovensku je naďalej závislý od externých zdrojov

Bratislava, 2. september 2009

Udržateľnosť mimovládnych organizácií na Slovensku sa mierne zhoršila, píše sa v správe o udržateľnosti neziskového sektora v strednej, východnej Európe a Eurázii za rok 2008. Aj keď oproti minulému roku došlo k miernemu zhoršeniu, najmä v oblasti právneho prostredia a poskytovaní služieb, stav neziskového sektora je konsolidovaný. Vo všeobecnosti to znamená, že udržateľnosť neziskového sektora je stabilizovaná a zo strany miestnych neziskových organizácií sa pokračuje v rozvoji vo viacerých oblastiach mimovládneho sektora.

Podľa Indexu udržateľnosti mimovládnych organizácií za rok 2008 je Slovenská republika na treťom mieste spomedzi 29 krajín strednej, východnej Európy a Eurázie. Oproti predchádzajúcemu roku poklesla udržateľnosť sektora o 0,1boda, pričom najväčší pokles bol zaznamenaný v oblasti poskytovania služieb.

Právna neistota v neziskovom sektore na Slovensku vyplynula z viacerých návrhov zákonov. Jedným z nich bol návrh zákona o spolkoch, ktorý bol podľa 1. Slovenského neziskového centra „protiústavný a nereagoval na doterajšie čiastočné legislatívne zmeny vyplývajúce zo zákona o nadáciách, všeobecne prospešných organizáciách a zákona o daní z príjmov“. Aj napriek tomu, že zákon nebol predložený na rokovanie vlády a podľa vyjadrení Ministerstva vnútra SR je v štádiu čistenia a odstraňovania zásadných pripomienok, hrozba jeho opätovného predloženia stále pretrváva. Zákon o sociálnych službách bol jeden zo zákonov, ktorý už reálne negatívne zasiahol do fungovania sociálnych zariadení a zasiahol do slobodného rozhodovania o ich výbere. Diskutovanou témou bol aj tlačový zákon a inštitút sociálneho podniku. Podniky fungujú od septembra 2008, ale ich výsledky sú zatiaľ minimálne. Zástupcovia neziskového sektora pociťujú neustále nedostatok právnických personálnych kapacít. Pozitívnym impulzom v právnom prostredí je diskusia a príprava nového zákona o dobrovoľníctve.

Pokiaľ ide o organizačnú kapacitu neziskového sektora, prevládala stagnácia, dochádza ku kumulovaniu funkcií, nevytvárajú sa trvalé pracovné miesta, dochádza k výraznému preferovaniu externých pracovníkov. Ďalším pretrvávajúcim znakom organizačnej štruktúry sú regionálne rozdiely v rámci Slovenska a vynímanie niektorých typov neziskových organizácií z právnej formy neziskovej organizácie.

„Niektoré neziskové organizácie sú nepriamo cez novely zákonov vynímané spod tejto kategórie a tak sa znižuje ich počet a oslabuje ich sila z hľadiska možnej spolupráce na riešení celospoločenských problémov“, uviedla Monika Smolová z Nadácie Pontis.

Finančná životaschopnosť je jedinou oblasťou, ktorá sa dlhodobo nachádza v procese stredného vývinu. Pre neziskový sektor je charakteristická neustála závislosť od externých zdrojov. Aj napriek tomu, že na Slovensku máme EÚ fondy a Nórsky finančný mechanizmus, je pre mimovládne organizácie (MVO) náročné čerpať tieto prostriedky. Viaceré z fondov podliehajú byrokratickému zaťaženiu, schvaľovací proces žiadostí aj vyúčtovaní trvá niekoľko mesiacov a možnosti na zmeny v rozpočte minimálne. Od MVO sa vyžaduje spolufinancovanie a dostatok vlastných prostriedkov na realizáciu jednotlivých projektových aktivít, ktoré sú po schválení vyúčtovania refundované. To spôsobuje, že neziskové organizácie nemôžu naraz implementovať viaceré projekty. Hrozbou ostáva aj opätovné otvorenie diskusie o zrušení asignácie 2% právnických osôb.

Pozitívnym signálom je postupný rozvoj individuálnej a firemnej filantropie. Finančná kríza sa v roku 2008 v neziskovom sektore ešte naplno neprejavila.

Pri obhajobe verejných záujmov neziskové organizácie pokračujú prostredníctvom kampaní, pripomienok, alebo petícií, avšak ako vyplýva zo správy, neustále sa angažujú rovnaké skupiny aktívnych ľudí. Jednou z najvýraznejších kampaní bola Iniciatíva za slobodné združovanie občanov či kampaň proti skládke v Pezinku. Na jednej strane neziskové organizácie sú úspešné pri pripomienkovaní legislatívneho procesu, na druhej strane v prípadoch, kde ide o ekonomické či politické záujmy, neziskové organizácie nie sú úspešné. Príkladom je aktivita Aliancie Fair Play za odvolanie bývalého ministra spravodlivosti Harabina. Z prieskumu, ktorý pre Alianciu Fair Play robila spoločnosť TNS SK vyplynulo, že deväť z desiatich občanov očakáva odstúpenie ministra, ktorý bol verejne prichytený pri klamstve. Aj napriek tomu, petíciu za odstúpenie ministra Harabina, ktorú Aliancia zorganizovala, podpísalo pomerne malo ľudí.

Čo sa týka poskytovania služieb, neziskové organizácie ich poskytujú vo viacerých oblastiach, najviac však v sociálnej a environmentálnej. V sociálnej oblasti patria k najrozšírenejším službám starostlivosť o seniorov a o ľudí s postihnutím, či opatrovateľské služby. Nadácie sa špecializujú aj na spravovanie nadačných fondov, firemných nadácií a poradenstvo v oblasti darcovstva a zodpovedného podnikania. Nedostatok pociťujú MVO najmä v oblasti právnych služieb a rozvoja samofinancujúcich aktivít.

Správa ďalej konštatuje, že infraštruktúra neziskového sektora a vnímanie MVO verejnosťou zostáva na rovnakej úrovni ako po minulý rok. Jedným z dôležitých nástrojov prezentácie MVO sú práve kampane, kedy sa prezentujú nielen témy, ale aj samotné MVO. Tým sa menil imidž neziskoviek v očiach verejnosti – ako organizácií, ktoré robia konkrétne aktivity a projekty. Aj napriek tomu je priestor na zmeny v neziskovom sektore veľký.

Udržateľnosť mimovládnych organizácií – hodnotenie krajín

Konsolidované krajiny

Estónsko	2,0	Česko	2,7	Maďarsko	2,7
Poľsko	2,2	Litva	2,7		
Slovensko	2,6	Lotyšsko	2,7		

Stredne rozvinuté krajiny

Bulharsko	3,2	Kosovo	3,9	Moldavsko	4,2
Chorvátsko	3,2	Slovinsko	3,9	Rusko	4,4
Rumunsko	3,5	Arménsko	4,0	Srbsko	4,4
Macedónsko	3,6	Kazachstan	4,0	Azerbajdžan	4,8
Ukrajina	3,6	Čierna Hora	4,1	Tadžikistan	4,9
Bosna	3,7	Kirgizsko	4,1		
Albánsko	3,8	Gruzínsko	4,2		

